

FÓRUM

A SZABADALMI OLTALOM MEGSZERZÉSÉNEK ÉS ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK ÚTVESZTŐI

(Hozzászólás Hergár Jenő: *Módszerek a találmányok oltalmába ütköző termékek gyártása és forgalmazása miatt indított bitorlási perek elkerülésére* című cikkéhez)

Szakmai körökben érdeklődés kísérte Hergár Jenő kollégánk vitaindító írását. E sorok szerzője vélhetően nem az egyetlen, aki régóta várja, hogy valaki megszólaljon, és felvesse azokat a problémákat, amelyek az iparjogvédelem hatékonyságát a jelenlegi körülmények között gátolják. A problémák némelyike már hatvan éve, a jól működő Szabadalmi Bíróság megszüntetésével keletkezett, van, amelyik még hosszabb idő óta fennáll, és van olyan is, ami az elmúlt húsz év, de főleg hazánk mai helyzetének a terméke.

A jelenlegi pénzügyi, gazdasági helyzet következményének tekinthető a szabadalom megszerzésére irányuló igény jelentős csökkenése, amely nemcsak a külföldi, hanem már a belföldi bejelentések számának visszaeséséhez is vezetett. A hatalmas költségek elsősorban az egyéni feltalálókat rettentik el, de még a középvallalatok is meggondolják, hogy a fejlesztéssel és oltalomszerzéssel járó kockázatokat vállalják-e. Ezt a tendenciát – mint oly sok minden más, romló eredményeket felmutató folyamatot – meg kell fordítani. Egy lépés már történt ennek érdekében: az első három évi díjat jelentősen csökkentették.

A jelen írás szerzője egyetért a felvetett kérdésekkel és azzal a szándékkal, hogy a problémák orvoslását a hivatkozott irat olyan utakon keresi, amelyek nem igényelnek törvényi módosítást. Az ilyen javaslatok esetleges elfogadása persze sok esetben csak ideiglenes megoldást jelent, mert végleges megoldás csak törvényváltoztatással érhető el.

A szerző annak a visszás helyzetnek a megszüntetésére keres a hatályos törvények keretei között megoldást, amely szerint a jelenlegi joggyakorlat lehetőséget ad a bitorlási perek tetsszólegesen ideig való elhúzására. A bitorlási pert felfüggesztik ha bárki, rendszerint az alperes, megsemmisítési kérelmet nyújt be az MSZH-hoz, és ha ez az eljárás – esetleg az MSZH, a Fővárosi Bíróság és a Fővárosi Ítéltábla között többször megjárva az utat – a szabadalom fenntartásával végződik, új bizonyítékokra hivatkozva még mindig lehet új megsemmisítési kérelmet benyújtani – elvileg akár többször is.

Hergár Jenő öt kérdést tesz fel, amelyeken kívül alapos vizsgálat esetén további kérdések is felmerülhetnek. A kérdésekkel kapcsolatban – azonkívül, hogy a válaszokhoz a gyakorlatban előfordult esetek részleteinek tanulmányozására van szükség – e sorok szerzőjének az első gondolata az, hogy az első kérdést az utolsó helyen, mintegy a kérdéssor összefoglalásaként kellett volna feltenni. Lényegében ugyanis az első négy kérdésre és a remélhetőleg felkeltett érdeklődés eredményeként a gyakorlatban felmerült egyéb akadályokra vonatko-

zó kérdések megválaszolása után kellene felvetni: érdemes-e oltalmat szerezni, megtérül-e egyáltalán az oltalom megszerzésébe fektetett munka és pénz?

Erre a kérdésre csak egyetlen helyes válasz lehetséges. Olyan helyzetet kell teremteni, hogy igenis, érdemes legyen oltalmat szerezni. Amíg törvények módosításával a hibák és hiányosságok nem küszöbölhetők ki, mindent el kell követni a jelenlegi kedvezőtlen helyzet megváltoztatására a hatályos törvények keretein belül. Ez nemcsak a szakma érdeke, hanem elsősorban az országé, mert a jelenlegi válságból való kilábaláshoz szükség van a kreativitás fellendítésére is. Az oltalmi formákra vonatkozó nemzetközi egyezményeknek mi is tagjai vagyunk, és ez jogokon kívül kötelezettségeket is ró ránk. Ennek figyelembevételével kell a törvényi változtatásokat előkészíteni, de csak akkor, ha a tervezett változtatás nemzetközi kötelezettségeink megsértése nélkül alkalmas a jelenlegi akadályok lebontására.

Van lehetőség a joggyakorlat megváltoztatására a jelenlegi törvényi keretek között is. E sorok szerzője egy gondolatot szeretne vitára bocsátani arról, hogyan lehetne a bitorlási kereset–megsemmisítési kérelem–2. megsemmisítési kérelem ... folyamatot az elején, a bitorlási per során megállítani.

Ha a szabadalomba ütköző megoldás jogosulatlan hasznosítója jóhiszemű, azaz nem tudott arról, hogy más jogait érinti a hasznosítása, akkor amennyiben a szabadalmas felszólítja a jóhiszemű hasznosítót (bitorlónak csak akkor lehet nevezni, ha a bíróság a bitorlás tényét jogerősen megállapítja) a hasznosítás abbahagyására, a hasznosító abbahagyja a hasznosítást, vagy licenciaszerződéssel legalizálják a jogellenes tevékenységet. Ez a vita elintézésének legkorrektebb esete.

Természetesen az ilyen elintézésre csak abban az esetben kerülhet sor, ha a hasznosító elismeri, hogy hasznosítása valóban a szabadalomba ütközik. Nem tekinthető rosszhiszeműnek az a hasznosító, aki annak tudatában hasznosít, hogy a szabadalmast nem illeti meg vagy nem olyan terjedelemben illeti meg a szabadalom, ahogyan azt engedélyezték. Előfordul, hogy ebben a kérdésben a felek nem tudnak megegyezni, de a hasznosító hajlandó elfogadni az MSZH döntését. Ilyenkor megállapodnak abban, hogy a hasznosító nemleges megállapítási eljárást indít az MSZH előtt a szabadalmas ellen. Ha a vesztes fél nem tartja megnyugtatónak az MSZH döntését, megváltoztatási kérelmet nyújt be a kizárólagos illetékességgel rendelkező Fővárosi Bírósághoz, és az elsőfokú végzés ellen fellebbezni lehet a Fővárosi Ítéltáblához. Ez az eljárás sem rövid, évekre elhúzódhat.

Ha a hasznosító nem jóhiszemű, vagy a szabadalmas követelése indokolatlanul súlyos, akkor kezdődnek a nagyobb problémák. Az előbbi esetben a hasznosító célja a jogerős döntésig terjedő időtartam minél hosszabbra nyújtása, hogy ezalatt minél nagyobb haszonra tegyen szert, és ha netán a végén elmarasztalják, ne legyen gond a megítélt összeg kifizetése. Ennek igen szemléltető példája a golyóstoll bitorlási ügyeinek esete. A háború gátolta a szabadalmast jogai érvényesítésében, és csak a háború után tudta az erre a célra létrehozott konzorcium a pereket megindítani. Amikor a golyóstollgyártók egyikét, egy európai gyárost az újságírók megkérdezték, hogy, mivel nyilvánvalóan el fogja veszteni a pert, miért nem egyezkedik,

azt válaszolta, hogy a per még évekig elhúzódik, és ő addig annyi haszonra tesz szert, hogy a megítélt összeget kamatokkal és perköltségekkel együtt a mellényzsebéből fogja kifizetni. Igaza lett, mert a perek eredményeként létrejött egyezség alapján fizetett összegek csak néhány százalékát tették ki annak, amit a bitorlók licenciadíjként fizettek volna.

A jóhiszemű hasznosítóval szemben indokolatlanul súlyos követeléssel előálló szabadalmasnak is az eljárás elhúzása lehet az érdeke. A szabadalmas szándéka ebben az esetben a tárgyalásokon jobb pozícióhoz való jutás lehet. Ha a tárgyalások során nem tudnak megegyezni, bírósági döntésre bízzák a díjazás mértékének megállapítását. A szabadalmas szándéka azonban a konkurencia minél hosszabb időre történő kiiktatása is lehet, és csak formai a hasznosítási engedély adására való hajlandósága. Bitorlási keresettel igyekszik elkerülni a nemleges megállapítási eljárást. A jóhiszemű hasznosító azonban csak akkor indít megsemmisítési eljárást, ha a szabadalom megsemmisítésére komoly reménye van. A szabadalmas a bizonyítékokkal, bizonyítási eljárásokkal és egyéb trükkökkel így is hosszabb ideig is elhúzhatja az általa elindított bitorlási pert.

A kérdést a fentiek előrebecsátása után a következőképpen tehetjük fel: van-e lehetőség arra, hogy a bíróság a túlságosan magas ellenértéket követelő szabadalmast mérséklésre bírja, illetve a rosszhiszemű hasznosítót az eljárás gyors befejezésében tegye érdekeltté?

A szabadalombitorlási per felfüggesztésére a Pp. 152.§. (1)¹ bekezdése alapján kerülhet sor. A Pp. 152. § (1) bekezdése akkor kerül alkalmazásra, ha a hasznosító azzal védekezik, hogy a szabadalom nem illeti meg a felperest, vagy bejelenti, hogy megsemmisítési eljárás van folyamatban az MSZH előtt. Ilyen kérelem esetén eddig a bíróság mérlegelés nélkül, minden esetben felfüggesztette a bitorlási pert. E sorok szerzőjének álláspontja szerint a jogalkotó erre nem kötelezte a bíróságot. Erre utal a „*felfüggesztheti*” állítmány, amely módot ad a bíróságnak annak eldöntésére, hogy a tárgyalást folytassa, és mérlegelje például azt, hogy a felfüggesztés nem segíti-e valamelyik fél joggal való visszaélését.

A felfüggesztő végzés ellen a Pp. 155. § (3) bekezdése² szerint fellebbezni lehet. Kérdés, hogy a felperesek miért nem éltek ezzel a joggal?

Ha elfogadjuk, hogy a bíróság a megsemmisítési eljárás megindítása ellenére folytathatja a bitorlási pert, akkor azt kell megvizsgálni, hogy elérhető-e a kívánt eredmény. Fennáll ugyanis annak a veszélye, hogy a bitorlást jogerősen megállapítják, és esetleg később a bitorlott szabadalmat megsemmisítik.

¹ „Pp. 152. § (1) Ha a per eldöntése olyan előzetes kérdés elbírálásától függ, amelynek tárgyában az eljárás büntetőbírói vagy államigazgatási hatáskörbe tartozik, a bíróság a per tárgyalását ennek az eljárásnak jogerős befejezéséig felfüggesztheti. Ha ez az eljárás még megindítva nincs, a büntetőeljárás megindításáról hivatalból üldözendő bűncselekmény esetében a bíróság gondoskodik, egyébként pedig az eljárás megindítására megfelelő határidőt tűz ki. Ha a határidő eredménytelenül telik le, a tárgyalást folytatni kell.

² Pp. 155. § (3) Felfüggesztést rendelő bírósági határozat ellen külön fellebbezésnek van helye; a bíróság az ilyen határozatot maga is megváltoztathatja.

Ennek a veszélye minimális. Ilyen eset csak akkor következhet be, ha az említett eseteket figyelembe véve a jóhiszemű hasznosító indított megsemmisítési eljárást. Jogosnak tekinthető az az ellenvetés, hogy bár a megsemmisítési eljárás jogerős befejezése előtt érvényes szabadalom bitorlása tárgyában történik döntés, a szabadalomnak a bejelentés napjára visszaható, későbbi megsemmisítése a bitorlási perben megítélt és végrehajtott szankciók vonatkozásában újabb problémát teremt. De azzal is csak a felfüggesztett bitorlási per folytatására eső időt lehetne csökkenteni, ha a perben jogerős ítélet születik, amelynek végrehajtását csak a megsemmisítési eljárás eredménytelensége esetén lehetne foganatosítani. Bár ezt sem lehet lekicsinyelni, mert a megsemmisítési eljárás mai elhúzódó átfutási ideje miatt (pl. a Hergár által említett 10-12 év) a bitorlás tényének bizonyítása és ennek következtében a bitorlás megállapítása is egyre nehezebbé válik.

Nem véletlen, hogy a jogalkotó a Pp. 152. §-ában rendelkezett arról, hogy az előzetes kérdések eldöntését célszerű megvárni. Az sem vitás, hogy ha ez a rendelkezés valahol joggal való visszaélést tesz lehetővé, ezt a helyzetet meg kell szüntetni. Olyan megoldást kell találni, amely megfelel a jogalkotó szándékának, ugyanakkor jogkövető magatartásra szorít.

Elvileg van további lehetőség a jogsértéstől való elrettentésre azáltal, hogy a Btk.³ hatályos rendelkezése a TRIPS-megállapodás⁴ 61. cikkében vállalt kötelezettségünk alapján szabadalombitorlás esetére szabadságvesztéssel járó büntetés kiszabását is lehetővé tette.⁵ Azt, hogy ezt a lehetőséget hogyan lehet a gyakorlatban érvényesíteni úgy, hogy az amúgy is hosszadalmas eljárást ne hosszabbítsa tovább, és valóban elrettentő ereje legyen, ugyancsak érdemes lenne vizsgálat tárgyává tenni.

A jelenlegi helyzetben a büntetőjogi eljárás figyelmen kívül hagyásával is lehet olyan megoldást találni, amely az esetek döntő többségében eredménnyel járna. Az egyik lehetséges megoldás lenne a Pp. 152. § (1) bekezdésének a már említett mérlegelés utáni alkalmazása. A törvény szövege arra is lehetőséget ad, hogy a bíróság ne csak akkor döntsön a bitorlási per felfüggesztéséről, amikor tudomást szerez egy más hatóság előtt folyamatban lévő eljárásról, hanem a per későbbi szakaszában bármikor.

Ha a bitorlási keresetet jogerősen elutasítják, akkor a megsemmisítési kérelem oka fogottá válik, és a kérelem visszavonása esetén az MSZH eljáró tanácsa vagy a bíróság az Szt. 81. § (3) bekezdése⁶ alapján dönt az eljárás folytatásáról.

Ha viszont a jogerős döntés a bitorlás tényének, valamint az Szt. 35. §-ában rögzített szankciók közül egynek vagy többnek a megállapítása, akkor a végrehajtást kellene felfüggeszteni

³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény.

⁴ Kihirdette az 1998. évi IX. törvény.

⁵ Btk. 329/D. §.

⁶ Szt. 81. § (3) A megsemmisítési kérelem visszavonása esetén az eljárást hivatalból folytatni lehet. A Magyar Szabadalmi Hivatal ilyen esetben is a kérelem keretei között, a felek által korábban tett nyilatkozatok és állítások figyelembevételével jár el.

a megsemmisítési eljárás befejezéséig. A jóhiszemű hasznosító csak akkor folytatja a megsemmisítési eljárást, ha meg van győződve arról, hogy el tudja érni a szabadalom megsemmisítését. A rosszhiszemű hasznosító viszont mindent el fog követni, hogy a megsemmisítési eljárást tovább folytassa, és esetleg más bizonyítékokkal újabb kérelmet nyújtson be.

Ezért meg kellene vizsgálni, hogy a jogerős ítéletben megállapított szankciók végrehajtásának felfüggesztését lehet-e a Pp. 156. §-ában⁷ szabályozott ideiglenes intézkedések elrendelésével összekapcsolni úgy, hogy az ideiglenes intézkedés meghatározott összegre terjed ki, és ezt az összeget kauciószerűen bírósági letétbe kell helyezni.

Ha erre van lehetőség, akkor meg kell vizsgálni, hogy az ideiglenes intézkedéseket az Szt. szabadalmi bitorlási perre vonatkozó 35. § (2) bekezdésében⁸ rögzített szankciókra lehet-e, vagy azok közül melyekre lehet alkalmazni, valamint azt is, hogy van-e lehetőség arra, hogy az ideiglenes intézkedés olyan szankciókra is kiterjedjen, amelyek nem pénzben kerültek megállapításra (a bitorló eltiltása a további jogsértéstől; eszközök, anyagok, termékek lefoglalása stb.).

Talán érdemes volna megvizsgálni, hogy ezek a gondolatok megfelelő alapossággal kidolgozva járható utat jelentenek-e, vagy van-e remény arra, hogy belátható időn belül sor kerülhet az iparjogvédelmi fórumrendszer és eljárás reformjára, ezért ideiglenes megoldásokkal nem érdemes foglalkozni. A végleges rendezésre azonban nyilván hosszas és alapos előkészítés után kerülhet sor.

Ami Hergár Jenő fellebbviteli testületre vonatkozó javaslatát illeti, csak egyet lehet vele érteni, mert a bíróság szempontjából is kedvezőbb, ha minél kevesebb műszaki kérdésben kell döntenie. Valószínűleg ez csökkentené a megváltoztatási kérelmek számát is. Talán itt

⁷ Pp. 156. § (1) A bíróság kérelemre ideiglenes intézkedéssel elrendelheti a kereseti kérelemben (viszontkeresetben), illetve az ideiglenes intézkedés iránti kérelemben foglaltak teljesítését, ha ez közvetlenül fenyegető kár elhárítása vagy a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása, illetve a kérelmező különös méltánylást érdemlő jogvédelme érdekében szükséges, és az intézkedéssel okozott hátrány nem haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket.

⁸ Szt. 35. § (2) A szabadalmas a bitorlóval szemben – az eset körülményeihez képest – a következő polgári jogi igényeket támaszthatja:

a) követelheti a szabadalombitorlás megtörténtének bírósági megállapítását;

b) követelheti a szabadalombitorlás vagy az azzal közvetlenül fenyegető cselekmények abbahagyását és a bitorló eltiltását a további jogsértéstől;

c) követelheti, hogy a bitorló szolgáltatson adatot a szabadalombitorlással érintett termékek, illetve szolgáltatások előállításában, forgalmazásában, illetve teljesítésében résztvevőkről, valamint az ilyen termékek terjesztésére kialakított üzleti kapcsolatokról;

d) követelheti, hogy a bitorló nyilatkozzon vagy más megfelelő módon adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a bitorló részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;

e) követelheti a szabadalombitorlással elért gazdagodás visszatérítését;

f) követelheti a kizárólag vagy elsősorban a szabadalombitorlásra használt eszközök és anyagok, valamint a szabadalombitorlással érintett termékek lefoglalását, meghatározott személynek történő átadását, kereskedelmi forgalomból való visszahívását, onnan való végleges kivonását, illetve megsemmisítését.

is olyan megoldást kell keresni, amely nem kíván törvénymódosítást. Átmenetileg elképzelhető az Szt. 53/A. § (4)⁹ olyan alkalmazása, hogy ha a megváltoztatási kérelem műszaki problémákra (is) hivatkozik, az mindenképpen törvénysértésnek legyen tekinthető, és az MSZH-n belül ad hoc összeállított tanács vizsgálja meg. A tanács elnöke elnökhelyettes, főosztályvezető vagy főosztályvezető-helyettes lehetne, tagjai pedig más osztályok 15-20 éves gyakorlattal rendelkező elbírálói. Ha ez a tanács úgy ítélné, hogy a határozat műszaki tévedést tartalmaz, akkor az Szt. 53/A. § (4) bekezdése alapján hozhatna újabb döntést.

Gedeon Sándor
szabadalmi ügyvivő
Pintz és Társai Szabadalmi, Védjegy és Jogi Iroda

⁹ Szt. 53/A. (4) A (3) bekezdés c)-e) pontjaiban említett kérdésekben hozott – az eljárást befejező – döntését a Magyar Szabadalmi Hivatal megváltoztatási kérelem alapján is csak akkor módosíthatja vagy vonhatja vissza, ha megállapítja, hogy döntése jogszabályt sért, vagy ha a felek a döntés módosítását vagy visszavonását kérik.